

Idealism och pragmatism kring Euromaidan

En studie av identitetens betydelse för EU:s och Rysslands
utrikespolitik

Blanche Jarn

Abstract

Euromaidan-rörelsen i Ukraina, som inleddes när presidenten Janukovitj avbröt arbetet med ett associationsavtal med EU och kan sägas ha avslutats med hans avgång, blev föremål för ett stort antal reaktioner från EU och Ryssland. Ukraina befinner sig enligt Huntingtons teori om civilisationernas kamp på gränsen mellan två civilisationer, och ur ett geopolitiskt perspektiv på gränsen mellan deras intressesfärer. Innebörden av detta granskas här genom en kvantitativ innehållsanalys, där identitetsmarkörer mäts i uttalanden från EU:s utrikestjänst EEAS och Rysslands utrikesministerium. Av resultatet framgår att EU:s och Rysslands utrikespolitik i hög grad kan kopplas till teorin om civilisationernas kamp ur ett geopolitiskt perspektiv, samt att EU:s västerländska civilisation bedriver en väldigt idealistisk utrikespolitik i kontrast till det ortodoxa Rysslands pragmatiska.

Nyckelord: EU, EEAS, Ryssland, Euromaidan, Huntington, geopolitik, identitet, civilisation

Innehållsförteckning

1. Introduktion.....	3
1.1 Syfte och frågeställning.....	4
2. Teori.....	5
2.1 Civilisationernas kamp ur ett geopolitiskt perspektiv.....	5
2.2 Implikationer för EU, Ryssland och deras syn på Euromaidan.....	6
2.3 Civilisatoriska skillnader mellan EU och Ryssland.....	7
2.4 Teoretisk operationalisering.....	9
3. Metod.....	10
3.1 Val av fall.....	10
3.2 Material.....	10
3.2.1 Primära källor.....	10
3.2.2 Sekundära källor.....	11
3.3 Metodologisk operationalisering.....	11
3.4 Metod.....	12
3.5 Reliabilitet och validitet.....	13
4. Empiri.....	15
4.1 EU.....	15
4.2 Ryssland.....	17
5. Analys.....	19
5.1 Identitetsfaktorns betydelse.....	19
5.2 ”The West and the rest”.....	19
5.3 Idealism och pragmatism.....	20
5.4 Övriga iakttagelser.....	21
5.5 Slutsats.....	22
6. Referensförteckning.....	23
6.1 Primärkällor.....	23
6.2 Sekundärkällor.....	27

1. Introduktion

Den konflikt som har blossat upp i Ukraina fascinerar både genom sin geografiska närhet och genom det större politiska spel som många urskiljer bakom de ökade spänningarna mellan Ryssland och EU. Just därför är det relevant och intressant att studera hur dessa spänningars första praktiska manifestation, Euromaidan-rörelsen i Ukraina, bemöttes från öst och väst.

Upptakten var en konflikt mellan den ryska och den europeiska intressesfären. I och med EU:s expansion fick unionen nya grannar, vars säkerhet, stabilitet och välmående därför fick ökad betydelse för EU. Därför lanserades år 2009 EaP, Eastern Partnership, som ett försök att knyta dessa östliga grannar närmare EU.¹ Detta kolliderade med den ryska statens planer på en egen ekonomisk gemenskap, EaEU (Eurasian Economic Union), som lanserades 2012. Ukraina var en tilltänkt nyckelmedlem för både EaP och EaEU.² Samtidigt är landet splittrat mellan en mer proeuropeisk del i väst och en prorysk i öst, i hög grad formade utifrån historiska band till diverse östeuropeiska riken respektive Ryssland.³

Ukrainas dåvarande president Viktor Janukovitj tillkännagjorde inför Ukrainas planerade ratifikation av associationsavtalet med EU 28-29 november 2013 att avtalet inte skulle komma att undertecknas. De 300 studenter som sedan 21 november hade demonstrerat för associationsavtalet på torget Majdan Nezaleznosti i Kiev började till följd därav explosivt i antal.⁴ Rörelsen, som efter sympatier och platsen för demonstrationen kom att benämnas Euromaidan, spreds efter hand till 45 andra städer, samtliga i västra Ukraina,⁵ och kom att omfatta 700 000 demonstranter bara i Kiev.⁶

Efter flera våldsamma incidenter, däribland flera tillfällen av polisbrutalitet mot demonstranterna från kravallpolisstyrkan Berkut, tvingades Janukovitj till slut att avgå 21 februari 2014.⁷ Under de tre månaderna mellan Euromaidans inledning och Janukovitjs avgång försökte både EU och Ryssland påverka händelseförloppet utifrån respektive strategiska intressen,⁸ förkroppsligade i EaP respektive EaEU.

¹ White & Feklyunina, 2014, sid 89 och EEAS:s hemsida, "Eastern Partnership", hämtad 2014-12-28.

² Saryusz-Wolski, 2014, sid 15-16.

³ Stebelsky, 1994, sid 242-245.

⁴ Diuk, 2014, sid 10-11.

⁵ Saryusz-Wolski, 2014, sid 12.

⁶ Diuk, 2014, sid 12.

⁷ Saryusz-Wolski, 2014, sid 17-18.

⁸ Diuk, 2014, sid 10.

Deras uttalanden angående Euromaidan speglar inte bara deras syn på Ukraina, utan även deras rent civilisatoriska identitet och syn på sig själva och sin roll i närområdet. Dessa identiteter studeras i denna uppsats utifrån Samuel Huntingtons ”civilisationernas kamp”-teori ur ett geopolitiskt perspektiv.

1.1 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING

Denna uppsats är en komparativ fallstudie med förklarande ansats. Syftet är att studera eventuella skillnader i EU:s och Rysslands utrikespolitiska ställningstaganden. Detta ämnar jag göra genom att besvara följande frågeställning: *Vad beror eventuella skillnader i hur EU:s respektive Rysslands officiella reaktioner på Euromaidanrörelsen mellan 21 november 2013 och 21 februari 2014 på?*

2. Teori och tidigare forskning

2.1 CIVILISATIONERNAS KAMP UR ETT GEOPOLITISKT PERSPEKTIV

Samuel Huntington är en av de mest inflytelserika freds- och konfliktforskare som försökte förutsäga framtiden i det vakuum som uppstod efter kalla krigets bipolära världsordning. I sitt magnum opus *Civilisationernas kamp* drev han tesen att ideologiernas kamp skulle komma att ersättas av konflikter mellan civilisationer.⁹

Huntington betraktade stater som det internationella systemets huvudaktörer, drivna av strävan efter makt, men även av civilisationstillhörighet. Civilisationer är de bredaste kulturella entiteterna som människor kan tillhöra, varav Huntington identifierade sju till åtta.¹⁰ De definieras av kulturell identitet: etnicitet, tro, språk, livsstil och delade värderingar.¹¹ Dessa identiteter håller både civilisationerna samman och skiljer dem från varandra, och det är längs gränserna mellan civilisationerna som framtidens konflikter kommer att uppstå.¹²

Flera studier i 90-talets början avskrev hans teori på empiriska grunder, men de missade faktum att Huntington inte försökte beskriva 90-talets internationella politik, utan förutsäga framtidens. Senare undersökningar, baserade på Uppsala Conflict Data Program, har dock visat på civilisationernas kamp-teorins relevans.¹³

Huntingtons teori har även kritiserats för att vara för simplistisk. Ó Tuathail menar exempelvis att ”civilisationsstämpeln” som Huntington sätter på alla konflikter förflyttar fokus från lokala geografiska förhållanden.¹⁴ Teorin om civilisationernas kamp är visserligen inte så förenklande som den porträtteras av Ó Tuathail, men en poäng har han i kritiken: Huntington tar för mycket avstånd från geografiska förutsättningar. Även om han medger geografins inverkan på traditionella civilisationer, anser han att dess betydelse för moderna civilisationer är låg.¹⁵ Detta trots att hans resonemang bygger på geografiska parametrar – civilisationer utgör i högsta grad geografiska enheter.¹⁶

För att belysa den geografiska aspekten kommer denna uppsats att anlägga ett geopolitiskt perspektiv på Huntingtons teori. Geopolitik är en förgrening av realism som fokuserar på den

⁹ Huntington, 1996, sid 28-29.

¹⁰ Huntington, 1996, sid 43-47

¹¹ Huntington, 1996, sid 21.

¹² Huntington, 1996, sid 42-44.

¹³ Tuscisny, 2004, sid 497 och Aronsson, 2014, sid 3.

¹⁴ Ó Thuail, 1996, sid 244-245.

¹⁵ Huntington, 1996, sid 69.

¹⁶ Bassin, 2007, sid 357.

geografiska dimensionens betydelse för internationell politik.¹⁷ Halford Mackinder, allmänt betraktad som den moderna geopolitikens grundare,¹⁸ liknade stater vid organismer vars position i världen inte bara påverkas av inbördes förutsättningar utan även av geografisk position och närmaste grannar.¹⁹ Staters närområde utgör deras intressesfär, som de strävar efter att utvidga till en inflytandesfär.

Ett centralt begrepp är territorialitet, ”utövandet av territorium” genom kontroll, försvar och erövrande.²⁰ Flera faktorer gör territorium relevant för stater: geografiska, militära, politiska, ekonomiska, ekologiska och – vilket är extra relevant för denna uppsats – etniska/demografiska/religiösa.²¹ Självklart flyter dessa samman, men just de etniska och religiösa aspekterna visar på en viktig koppling mellan Huntington och geopolitik: intresset för kulturella identiteter.

Som Huntington betonar är kulturell identitet det som håller civilisationer samman och skiljer dem från varandra. Och identitet är ofta tätt knuten till geografiska platser, dels på grund av mångas instinkt att identifiera sin självbild med sitt upplevda hemland,²² men även eftersom grupperns identitet formas och stärks genom attityder och förhållanden, tyvärr ofta negativa, till andra grupper.²³

2.2 IMPLIKATIONER FÖR EU, RYSSLAND OCH DERAS SYN PÅ UKRAINA

Huntington använder begreppet ”klyftländer”, länder där stora befolkningsgrupper tillhör olika civilisationer. Ukraina är ett sådant, delat mellan den västerländska civilisationen i väst och den ortodoxa civilisationen i öst.²⁴ Den ortodoxa civilisationens kärnstat är Ryssland,²⁵ ett land som Huntington dock klassificerar som ett ”slitet land” som står och väger mellan två civilisationer, i det här fallet den västerländska och den ortodoxa. Denna analys är inaktuell, då den proeuropiska period som landet genomgick när *Civilisationernas kamp* skrevs i hög grad har ebbat ut.²⁶

En däremot högaktuell aspekt av Huntingtons teori är polariseringen av civilisationerna genom att stater som tillhör samma nation blir allt mer benägna att alliera sig med varandra och allt

¹⁷ Sheehan, 2005, sid 22.

¹⁸ Ó Tuathail, 1996, sid 25.

¹⁹ Mackinder, 1904, sid 27-28 och Ó Tuathail, 1996, sid 91.

²⁰ Cox, 2002, sid 2-3.

²¹ Erickson, 1999, sid 249.

²² Hooson, 1994, sid 3-5.

²³ Brewer, 1999, sid 441-442.

²⁴ Huntington, 1996, 137-138 och 159.

²⁵ Huntington, 1996, sid 163.

²⁶ White & Feklyunina, 2014, sid 108-109.

mindre benägna att alliera sig med stater som tillhör andra civilisationer. Denna polarisering anger han som en drivkraft bakom civilisationskonflikterna,²⁷ vilket både kan förklara spänningen mellan Ryssland och EU, och varför den har tagit sig så starkt uttryck i just klyftlandet Ukraina.

Polariseringsteorin stämmer väl överens med den ryska självbilden, som efter en period i början av nittioalet då Ryssland porträtterade sig som relativt västerländskt, betonar kulturella skillnader mellan Ryssland och EU allt mer i den offentliga diskursen.²⁸ Varje oenighet mellan identiteterna riktar strålkastarljuset mot dessa skillnader, vilket skapar uppfattningar om att EU är negativt inställd till Ryssland. Samtidigt betraktas dock unionen som en viktig handelspartner.²⁹ Polariseringsteorin förklarar även hur EU genom EEAS kan driva en gemensam utrikespolitik trots att den består av 28 stater. Att de tillhör samma civilisation gör att det lättare samarbetar.³⁰

Enligt Huntington är religionen en central civilisatorisk identitetsfaktor.³¹ Därför finns en tendens att dra gränsen för den västerländska civilisationen, och därmed gränsen för vem som kan bli medlem i EU, längs gränsen mellan den protestantiska/katolska och den ortodoxa kyrkan.³² Därav följer en tendens att se katolska och protestantiska länder i närområdet som naturliga delar av den europeiska intressesfären.

Motsvarande tendens finns givetvis även i Ryssland, som har starka kulturella band till östra Ukraina. Dessutom ingick Ryssland och Ukraina i samma land under Sovjettiden.³³ Både EU och Ryssland betraktar alltså Ukraina som en naturlig del av den egna civilisationen, och ju mer den ena visar intresse för landet, desto mer känner den andra sig tvungen att göra detsamma. Exempelvis accelererades EU:s utveckling av EaP när Rysslands expansionsvilja tydliggjordes i kriget mot Georgien 2008.³⁴ I Ukraina kolliderar alltså två civilisationer och två intressesfärer, vilket gör Euromaidan till just en kamp mellan civilisationer.

2.3 CIVILISATORISKA SKILLNADER MELLAN EU OCH RYSSLAND

Ryssland och EU har alltså väldigt likartade motiv bakom viljan att inkorporera Ukraina i den egna inflytandesfären: upplevelsen av en gemensam identitet med Ukraina och insikten att

²⁷ Huntington, 1996, sid 272-273.

²⁸ White & Feklyunina, 2014, sid 108-110.

²⁹ White & Feklyunina, 2014, sid 118-119.

³⁰ Huntington, 1996, sid 28.

³¹ Huntington, 1996, sid 47.

³² Huntington, 1996, sid 158-159.

³³ Huntington, 1996, sid 141-143.

³⁴ Van Vooren, 2011, sid 155-156.

den med starkast band till landet stärks medan den andre försvagas.³⁵ För att kunna analysera hur EU:s västerländska identitet påverkar dess reaktioner på Euromaidan och Rysslands ortodoxa identitet påverkar dess reaktioner, behöver dock skillnaderna mellan civilisationerna klarläggas.

Huntington påpekar en essentiell skillnad mellan den västerländska civilisationen och samtliga andra: i den västerländska civilisationen finns en inneboende tro den egna kulturens universalism.³⁶ Den övertygelsen utgör inget problem i sig, men den får följden att den västerländska civilisationen aktivt försöker sprida sina normer och värderingar (mänskliga rättigheter, marknadsekonomi, demokrati, rättsstat etc.). Detta skapar motreaktioner från kulturer med andra identiteter.³⁷ Just EaP, EU:s Östra partnerskap, är ett exempel på detta kulturspridande. White & Feklyunina påpekar att de utomeuropeiska länder som ingår i partnerskapet accepterar unionens regelverk utan att kunna påverka det genom medlemskap.³⁸

I Ryssland finns ett illustrativt exempel på motreaktion mot denna universalism: begreppet ”suverän demokrati”. Det lanserades under Putins andra presidentperiod av Vladislav Surkov, av många betraktad som arkitekten bakom det ryska politiska systemet.³⁹ Konceptet används för att rättfärdiga Rysslands tolkning av demokratibegreppet, som avviker från det västerländska i så hög grad att det egentligen är väsensskilt. Surkov menade att den ryska demokratin är suverän från inflytande utifrån, utan istället är anpassad till rysk politisk kultur, som bland annat tar sig uttryck i personifiering av politiska institutioner och centralisering.⁴⁰ Ryska auktoriteter underkänner därmed EU som normativ makt, vilket får EU:s försök att sprida demokrati att uppfattas som illegitima.⁴¹

Macfarlane identifierar en annan, relaterad, skillnad mellan EU och Ryssland: rysk utrikespolitik har pragmatiska intressen i fokus, medan EU tenderar att prioritera normer och värderingar. Det är irriterande ur ett ryskt perspektiv och skapar dissonans i relationen.⁴²

Morozova menar att det moderna Rysslands intressedrivna utrikespolitik är ett sätt att bryta med Sovjetunionens ideologiskt drivna sådana. ”Eurasianism”, ett begrepp tätt knutet till den

³⁵ Macfarlane, 2006, sid 54.

³⁶ Huntington, 1996, sid 183.

³⁷ Huntington, 1995, sid 185.

³⁸ White & Feklyunina, 2014, sid 89.

³⁹ Evans, 2008, sid 900.

⁴⁰ White & Feklyunina, 2014, sid 106.

⁴¹ White & Feklyunina, 2014, sid 118-119.

⁴² Macfarlane, 2006, sid 54.

ortodoxa civilisationen, tillkom för att balansera denna förändring och behålla en rysk identitet.⁴³ Detta kan tolkas som ett tecken på en rädsla att förlora delar av inflytandesfären.⁴⁴

Ur EU:s perspektiv ligger däremot unionens styrka i den normativa makten. Att spridandet av västerländska normer och värderingar prioriteras i utrikespolitiken är en naturlig följd därav.⁴⁵ Viljan att stabilisera närområdet genom att utvidga inflytandesfären är också en drivkraft för expansion, något som sker genom EU-medlemskapets dragningskraft och de regelverk som medföljer.⁴⁶

2.4 TEORETISK OPERATIONALISERING

I den här uppsatsen betraktas alltså Huntingtons teori om civilisationernas kamp ur ett geopolitiskt perspektiv, vilket innebär att den geografiska inflytandeaspekten har en mer central roll än Huntington normalt vill ge den. Betoningen ligger dock fortfarande på civilisationer och identitet. Med identitet menas här den politiska elitens identitet, inte folkets, eftersom det är politiska uttalanden på hög nivå som granskas. Man bör dock ha i åtanke att den politiska elitens identitet formas av folket, och vice versa.

Sloan & Gray påpekar att ”geopolitik” förutom den teoretiska skolan inom freds- och konfliktforskning även kan referera till en politisk strategi.⁴⁷ I denna uppsats används begreppet endast i aspekten förklarande teori.

Huntington menar att religionen spelar en viktig roll för gränsen mellan den ortodoxa och den västerländska civilisationen, vilket innebär att de civilisatoriska skillnaderna mellan EU och Ryssland bland annat ligger i de olika kristna religionerna. Samtidigt är den europeiska utrikespolitiken präglad av en idealism som tar sig uttryck i normspridningsfokus, medan den ryska i högre grad präglas av pragmatism.

Enligt denna uppsats teoretiska ramverk formas alltså de båda entiteternas syn på Euromaidan av såväl religiösa och kulturella förutsättningar som skillnaden mellan idealism och pragmatism.

Tidigare forskning kring Euromaidan ur Huntingtons perspektiv saknas eftersom händelserna är så nya.

⁴³ Morozova, 2009, sid 670.

⁴⁴ Erickson, 1999, sid 257-258 och Evans, 2008, sid 905.

⁴⁵ Manners, 2002, sid 239 och Haukkala, 2007, sid 4.

⁴⁶ Haukkala, 2007, sid 4-5 och Missiroli, 2003, sid 1-2.

⁴⁷ Sloan & Gray, 1999, sid 10.

3. Forskningsdesign och metod (3 sidor)

3.1 VAL AV FALL

Fallen Ryssland och EU har valts då de är aktuella, intressanta och geografiskt närbelägna exempel på spänningar mellan två entiteter med olika civilisationstillhörighet.

Euromaidan valdes utifrån kriterierna aktualitet, tydlig anknytning till EU och Ryssland, tillgång till ett tillräckligt stort empiriskt underlag, samt möjlighet till tydlig tidsmässig avgränsning. Euromaidan är en aktuell manifestation av spänningarna mellan EU och Ryssland, har väckt stor internationell uppmärksamhet och kan avgränsas tydligt (se avsnitt 3.2.1). Detta till skillnad från exempelvis det efterföljande kriget i östra Ukraina, som fortfarande pågår, vilket gör det svårt att avgränsa och studera.

3.2 MATERIAL

3.2.1 Primära källor

Uppsatsens primära källor utgörs av officiella uttalanden från EU:s ”utrikesministerium” EEAS, inhämtade via dess hemsida www.eeas.europa.eu, och från Rysslands utrikesministerium, inhämtade via deras engelskspråkiga hemsida www.government.ru/en/. Uttalanden från enskilda EU-medlemsstater kommer inte att behandlas, eftersom fokus ligger på den gemensamma utrikespolitiken. Jag begränsar mig till uttalanden som har gjorts mellan 21 november 2013, då demonstrationerna på Maidan inleddes,⁴⁸ och 28 februari 2014, en vecka efter Janukovitjs avgång 21 februari 2014.⁴⁹ Janukovitjs avgång var nämligen Euromaidans uttalade mål,⁵⁰ och eftersom officiella reaktioner kan dröja ett par dagar har jag satt slutpunkten för studien en vecka efter hans avgång.

De flesta uttalanden gällande Ukraina har inte specifikt nämnt Euromaidan, men det har av sammanhanget framgått att rörelsen åsyftades. I några fall mot slutet av studieperioden omnämndes ryskt mobiliserande vid gränsen till Ukraina, eller de militanta konflikterna i östra Ukraina. Dessa gallrades bort då de är reaktioner på Euromaidan. Somliga dokument med EU:s ståndpunkter var identiska (exempelvis publicerades mötesprotokoll både i helhet och utdrag som berörde endast Ukraina), varvid det ena har gallrats bort. Även material som

⁴⁸ Diuk, 2014, sid 10.

⁴⁹ Saryusz-Wolski, 2014, sid 17-18.

⁵⁰ Diuk, 2014, sid 14.

snarare är informativt än kommenterande, och därför ingen kodningsenhet (se avsnitt 3.4) har kunnat registreras, har gallrats bort.

3.2.2 Sekundära källor

Uppsatsens sekundära källor utgörs av böcker, akademiska artiklar, rapporter och nyhetsartiklar. Vid urvalet av sekundära källor har deras eventuella vinkling bedömts, och i de fall författaren har haft ett uppenbart intresse av att framställa händelser i en viss dager har komplementerande källor använts.⁵¹ Ett exempel är Saryusz-Wolski, som är polsk Europaparlamentsrepresentant och vicepresident för EaP:s parlamentariska församling Euronest,⁵² vars beskrivning av Euromaidan jag har kontrollerat mot Diuks.

3.3 METODOLOGISK OPERATIONALISERING

Den oberoende variabeln, Huntingtons teori ur ett geopolitiskt perspektiv, kan mätas genom att studera civilisationstillhörighetens roll i utrikespolitiska ställningstaganden. Denna tar sig empiriskt uttryck i kulturella och identitetsmässiga kommentarer. Detta kan i fallet EU:s och Rysslands reaktioner på Euromaidan ske på två sätt:

1. Kommentarer om gemensam identitet med det ukrainska folket. Förekomsten av sådana visar att identitet spelar roll i intracivilisatoriska konflikter.
2. Kommentarer som är tydligt associerade med respektive entitets kultur. Förekomsten av sådana visar att civilisationstillhörigheten påverkar hur internationella relationer hanteras.

Den första typen handlar om att visa solidaritet med Ukraina och det ukrainska folket. I praktiken sker detta genom att poängtera brödraskap, bildligt eller bokstavligt, eller att referera till gemensam kultur eller historia. Med bildligt brödraskap menas här uttryck som ”vi känner solidaritet med det ukrainska folket” och ”vi har en stark relation till Ukraina”, d.v.s. uttalanden om solidaritet med någon form av emotionell betoning av relationen. Med andra ord räcker inte ”vi är oroad av hur situationen utvecklas”, eftersom själva relationen till Ukraina inte omnämns.

Den andra typen tar sig olika uttryck beroende på civilisation. EU:s västerländska identitet medför enligt teorin en vilja att sprida egna normer och värderingar. I praktiken kan det innebära kommentarer om uttalad normspridning, men även kommentarer om demokrati och mänskliga rättigheter (frihet och begrepp som ”europeiska värderingar” inkluderade).

⁵¹ Dulić, 2011, sid 42-43.

⁵² Saryusz-Wolski, 2014, sid 20.

Slutligen definierar Huntington religionens innebörd för gränsen mellan den västerländska och den ortodoxa civilisationen.⁵³ Därför kan även kommentarer om den protestantiska/katolska religionen vara civilisatoriska markörer.

Rysslands ortodoxa identitet förknippas istället dels med den ortodoxa religionen, och dels med motstånd mot den västerländska normspridningsviljan: betoning av suveränitet och rätt till självbestämmande. Detta kan synas i kommentarer om Ukrainas rätt att fatta beslut utan påverkan utifrån, samt kommentarer om den ukrainska regeringens legitimitet. Givetvis kan även omnämnanden av ortodox kristendom markera ortodox civilisationstillhörighet.

Slutligen bör även teorin att Ryssland är mer pragmatiskt än EU granskas. Pragmatism i officiella kommentarer kan mätas dels genom uttalade ställningstaganden för pragmatism, men även genom omnämnanden av egna ekonomiska intressen och regional säkerhet.

Den beroende variabeln är de officiella reaktionerna på Euromaidan, d.v.s. officiella uttalanden om rörelsen. Med officiella uttalanden menar jag de dokument som finns publicerade på Rysslands utrikesministeriums respektive EEAS:s hemsidor. Dessa omfattar både transkriptioner av intervjuer, sammanfattningar av telefonsamtal, kommentarer, artiklar av politiker och dagordningar.

I majoriteten av dokumenten omnämns Euromaidan endast som ”situationen i Ukraina”, men det framgår av sammanhanget att det är Euromaidan som åsyftas, genom formuleringar som ”oroligheterna i Kiev” eller ”protesterna mot den ukrainska regeringen”.

3.4 METOD

Denna uppsats är en komparativ fallstudie med förklarande ansats. Den kommer att genomföras genom en kvantitativ innehållsanalys, eftersom sådana lämpar sig bäst för att studera förekomsten av specifika idéer.⁵⁴

En kvantitativ innehållsanalys innebär att materialet granskas utifrån ett kodningsschema, där de koncept som ska identifieras i texten ges olika koder, varpå förekomsten av koderna mäts.⁵⁵ Resultatet för EU:s respektive Rysslands uttalanden kommer sedan att analyseras utifrån ett geopolitiskt perspektiv på Huntingtons teori om civilisationernas kamp.

Kodningsschemat är utformat för att kunna skilja mellan civilisationsneutrala identitetskoncept, ortodoxa identitetskoncept, europeiska identitetskoncept samt, utifrån teorin

⁵³ Huntington, 1996, sid 158-159.

⁵⁴ Bergström & Boréus, 2012, sid 24.

⁵⁵ Boréus & Bergström, 2012, sid 54-56.

att den ortodoxa civilisationen är mer pragmatiskt driven än identitetsmässigt, pragmatiska koncept:

Typ	Kodningsenhet	Kod
Allmänna identitetskoncept	Brödraskap	A1
	Gemensam kultur	A2
	Gemensam historia	A3
Europeiska/västerländska identitetskoncept	Uttalad normspridning	E1
	Demokrati/mänskliga rättigheter	E2
	Protestantisk/katolsk religion	E3
Ryska/ortodoxa identitetskoncept	Suveränitet/legitimitet	R1
	Ortodox religion	R2
Pragmatiska koncept	Uttalad pragmatism	P1
	Egna ekonomiska intressen	P2
	Regional säkerhet	P3

Givetvis kan samma kodningsenhet förekomma i både positiva, negativa och neutrala sammanhang.⁵⁶ I denna studie har jag valt att endast mäta förekomsterna i positiva sammanhang. Detta eftersom syftet är att studera civilisationstillhörighetens betydelse för reaktionerna på Euromaidan. Negativa omnämningen av kodningsenheterna görs inte i syfte att kommentera det egna förhållandet till Ukraina, utan snarare för att framhäva motpartens förhållande till Ukraina som negativt. Det gör att fokus skiftas från reaktionerna på Euromaidan till reaktioner på motpartens förda politik.

Vad gäller analysenheten har jag valt att behandla varje dokument som en analysenhet. Det innebär att om ett dokument från EEAS nämner demokrati fem gånger, ska kodningsenheten E2 endast registreras en gång.⁵⁷ Detta eftersom upprepningen av demokratibegreppet snarare är ett retoriskt knep än en indikation på att demokratibegreppet är fem gånger så viktigt som när det nämns en gång.

3.5 VALIDITET OCH RELIABILITET

Validitet handlar om hur bra mätningarna fångar det teoretiska konceptets empiriska referent. Ett mått som systematiskt inkluderar mer eller mindre än konceptets empiriska motsvarighet utgör ett validitetsproblem, vilket oftast uppstår i operationaliseringen.⁵⁸ Detta har jag försökt undvika genom en tydlig operationalisering av samtliga begrepp jag använder som kodningsenheter.

⁵⁶ Boréus & Bergström, 2012, sid 80.

⁵⁷ Boréus & Bergström, 2012, sid 55-56.

⁵⁸ Sundberg & Harbom, 2011, sid 97.

Kvantitativ innehållsanalys anses ibland prioritera validitet över reliabilitet.⁵⁹ Den gör det lätt att koppla empirin till teorin, men däremot riskerar subjektivitet att smyga sig in i mätningarna vilket gör dem svåra att återskapa.⁶⁰ Risken kan avvärjas genom att man genomför mätningarna två gånger med så lång tid mellan att man hinner glömma föregående mätning. Det har det tyvärr inte funnits tid för. Istället har jag förlitat mig på att noggrant utgå ifrån begreppens operationalisering, samt gjort mätningarna under en så sammanhängande tidsperiod som möjligt för att bedömningarna av det första och det sista materialet ska bli så likartade som möjligt.

⁵⁹ Boréus & Bergström, 2012, sid 82.

⁶⁰ Sundberg & Harbom, 2011, sid 100.

4. Empiri

4.1 EU

Uttalande 21 nov: A1, E2.⁶¹

Uttalande 28 nov (1): E2, P2.⁶²

Uttalande 28 nov (2): A3.⁶³

Uttalande 29 nov: A1, R1, P2.⁶⁴

Uttalande 30 nov: E2.⁶⁵

Uttalande 2 dec: E2.⁶⁶

Uttalande 8 dec: E2.⁶⁷

Uttalande 9 dec: A2, E2.⁶⁸

Uttalande 10 dec (1): A2, E2, R1.⁶⁹

Uttalande 10 dec (2): A1.⁷⁰

Uttalande 11 dec: A1, E2, R1.⁷¹

Uttalande 16 dec: R1.⁷²

Uttalande 25 dec: E2.⁷³

Uttalande 17 jan: E2.⁷⁴

Uttalande 20 jan: A1, E2.⁷⁵

Uttalande 22 jan (1): E2.⁷⁶

Uttalande 22 jan (2): E2.⁷⁷

Uttalande 27 jan: E2.⁷⁸

⁶¹ EEAS: "Statement by EU High Representative Catherine Ashton on Ukraine", 2013-11-21

⁶² EEAS: "Association agreements with Eastern Partners: Opening new doors to...", 2013-11-28.

⁶³ EEAS: "Eastern Partnership challenges on the road ahead", 2013-11-28.

⁶⁴ EEAS: "Remarks by EU High Representative Catherine Ashton upon arrival for the...", 2013-11-29.

⁶⁵ EEAS: "Joint statement by EU High Representative Catherine Ashton and...", 2013-11-30.

⁶⁶ EEAS: "Results of a phone conversation between the President of Ukraine Viktor...", 2013-12-02.

⁶⁷ EEAS: "Results of a phone conversation between President Barroso and President...", 2013-12-08.

⁶⁸ EEAS: "Statement of President Barroso on the current situation in Ukraine", 2013-12-09.

⁶⁹ EEAS: "EU-Ukraine: Standing ready to help and support", 2013-12-10.

⁷⁰ EEAS: "Time to get stronger in our commitment to EaP and reforms in Ukraine", 2013-12-10.

⁷¹ EEAS: "Remarks by EU High Representative/Vice President Catherine Ashton at the...", 2013-12-11.

⁷² EEAS: "Remarks by EU High Representative Catherine Ashton upon arrival at the...", 2013-12-16.

⁷³ EEAS: "Statement by the Delegation of the European Union to Ukraine (25/12/2013)", 2013-12-25.

⁷⁴ EEAS: "Statement by EU High Representative Catherine Ashton on developments in...", 2014-01-17.

⁷⁵ EEAS: "Council Conclusions on Ukraine", 2014-01-20.

⁷⁶ EEAS: "Statement of the President of the European Commission, José Manuel Barroso...", 2014-01-22.

⁷⁷ EEAS: "Statement by EU High Representative Catherine Ashton on violence and...", 2014-01-22.

⁷⁸ EEAS: "Local EU Statement on recent developments in Ukraine (27/01/2014)", 2014-01-27.

Uttalande 28 jan: E2.⁷⁹

Uttalande 29 jan: A1, E2, R1.⁸⁰

Uttalande 31 jan: E2.⁸¹

Uttalande 10 feb (1): E2, R1.⁸²

Uttalande 10 feb (2): E2.⁸³

Uttalande 13 feb: R1, E2.⁸⁴

Uttalande 19 feb (1): E2.⁸⁵

Uttalande 19 feb (2): E2.⁸⁶

Uttalande 19 feb (3): E2.⁸⁷

Uttalande 20 feb (1): E2.⁸⁸

Uttalande 20 feb (2): E2.⁸⁹

Uttalande 21 feb: E2, R1, P3.⁹⁰

Uttalande 22 feb: E2.⁹¹

Uttalande 25 feb: A1, E2, R1.⁹²

Uttalande 26 feb: A1, E2, R1.⁹³

Sammanlagt: 33 uttalanden.

	A1	A2	A3	E1	E2	E3	R1	R2	P1	P2	P3
Antal	8	2	1	0	29	0	9	0	0	2	1
Andel	24%	6%	3%	0%	88%	0%	27%	0%	0%	6%	3%

	A	E	R	P
Antal	10	29	9	3
Andel	30%	88%	27%	9%

⁷⁹ EEAS: "Statement by President Barroso following the EU-Russia Summit", 2014-01-28.

⁸⁰ EEAS: "Remarks by EU High Representative Catherine Ashton during her visit to...", 2014-01-29.

⁸¹ EEAS: "Statement by EU High Representative Catherine Ashton on the case of Dmytro...", 2014-01-31.

⁸² EEAS: "Council Conclusions on Ukraine", 2014-02-10.

⁸³ EEAS: "Remarks by EU High Representative Catherine Ashton following the Foreign...", 2014-02-10.

⁸⁴ EEAS: "EU-Ukraine: 'Only an Ukrainian plan can work'", 2014-02-13.

⁸⁵ EEAS: "Phone call between President Barroso and President Yanukovich on the...", 2014-02-19.

⁸⁶ EEAS: "Statement by President Barroso on Ukraine", 2014-02-19.

⁸⁷ EEAS: "Statement by the Spokesperson of EU High Representative Catherine Ashton...", 2014-02-19.

⁸⁸ EEAS: "Remarks by EU High Representative Catherine Ashton upon arrival to the...", 2014-02-20.

⁸⁹ EEAS: "Remarks by EU High Representative Catherine Ashton following the...", 2014-02-20.

⁹⁰ EEAS: "Remarks by EU High Representative Catherine Ashton in reaction to the...", 2014-02-21.

⁹¹ EEAS: "Statement by EU High Representative Catherine Ashton on the latest...", 2014-02-22.

⁹² EEAS: "Remarks by EU High Representative Catherine Ashton at the end of her visit to...", 2014-02-25.

⁹³ EEAS: "EU response to events in Ukraine", 2014-02-26.

Alla procentsatser är avrundade till närmaste heltal.

4.2 RYSSLAND

Uttalande 26 nov: R1, P2, P3.⁹⁴

Uttalande 5 dec: R1, P2.⁹⁵

Uttalande 14 dec: R1, P2.⁹⁶

Uttalande 17 dec: E2, R1, P2.⁹⁷

Uttalande 18 dec (1): R1.⁹⁸

Uttalande 18 dec (2): A1, A2, A3, P1, P2.⁹⁹

Uttalande 20 dec: P2.¹⁰⁰

Uttalande 21 dec: R1.¹⁰¹

Uttalande 24 dec: A2, A3, P2.¹⁰²

Uttalande 26 dec: R1, P2.¹⁰³

Uttalande 21 jan: A1, A2, R1, P2.¹⁰⁴

Uttalande 1 feb: E2, R1.¹⁰⁵

Uttalande 13 feb: R1, P2.¹⁰⁶

Uttalande 19 feb (1): A1, R1.¹⁰⁷

Uttalande 19 feb (2): R1.¹⁰⁸

Uttalande 20 feb: R1.¹⁰⁹

Uttalande 24 feb: R1, R2.¹¹⁰

Uttalande 26 feb: R2.¹¹¹

Uttalande 28 feb: R1, R2.¹¹²

⁹⁴ Rysslands utrikesministerium: "Comment by the Information and Press Department of...", 2013-11-26.

⁹⁵ Rysslands utrikesministerium: "Answers to questions from the mass media by the...", 2013-12-05.

⁹⁶ Rysslands utrikesministerium: "Interveiw by the Russian Foreign Minister Sergey...", 2013-12-14.

⁹⁷ Rysslands utrikesministerium: "Speech by the Russian Foreign Minister Sergey Lavrov...", 2013-12-17.

⁹⁸ Rysslands utrikesministerium: "Speech by the Russian Foreign Minister Sergey Lavrov...", 2013-12-18.

⁹⁹ Rysslands utrikesministerium: "Answers to questions from the mass media by the...", 2013-12-18.

¹⁰⁰ Rysslands utrikesministerium: "Interview by the Russian Foreign Minister Sergey...", 2013-12-20.

¹⁰¹ Rysslands utrikesministerium: "Interview by the Russian Foreign Minister Sergey...", 2013-12-21.

¹⁰² Rysslands utrikesministerium: "Interview by the Russian Foreign Minister Sergey...", 2013-12-24.

¹⁰³ Rysslands utrikesministerium: "Main foreign policy events of 2013", 2013-12-26.

¹⁰⁴ Rysslands utrikesministerium: "Speech by the Russian Foreign Minister Sergey Lavrov...", 2014-01-21.

¹⁰⁵ Rysslands utrikesministerium: "Speech by the Russian Foreign Minister Sergey Lavrov...", 2014-02-01.

¹⁰⁶ Rysslands utrikesministerium: "Article by the Russian Foreign Minister, Sergey Lavrov...", 2014-02-13.

¹⁰⁷ Rysslands utrikesministerium: "Statement by the Russian Ministry of Foreign Affairs...", 2014-02-19.

¹⁰⁸ Rysslands utrikesministerium: "Answer by the Russian Foreign Minister, Sergey...", 2014-02-19.

¹⁰⁹ Rysslands utrikesministerium: "Answer by the Russian Foreign Minister, Sergey...", 2014-02-20.

¹¹⁰ Rysslands utrikesministerium: "Statement by the Russian Ministry of Foreign Affairs...", 2014-02-24.

¹¹¹ Rysslands utrikesministerium: "Comment by the Information and Press Department of...", 2014-02-26.

Sammanlagt 19 uttalanden.

	A1	A2	A3	E1	E2	E3	R1	R2	P1	P2	P3
Antal	3	3	2	0	2	0	15	3	1	10	1
Andel	16%	16%	10%	0%	10%	0%	79%	16%	5%	53%	5%

	A	E	R	P
Antal	4	2	16	10
Andel	21%	11%	84%	53%

Alla procentsatser är avrundade till närmaste heltal.

¹¹² Rysslands utrikesministerium: "Statement by the Russian Ministry of Foreign Affairs...", 2014-02-28.

5. Analys och slutsats

5.1 IDENTITETSFAKTORNS BETYDELSE

Räknar man de uttalanden då endera allmänna, europeiska eller ryska identitetskoncept nämns, så kommer man fram till att det är nästan samtliga – både bland europeiska och ryska uttalanden. Visserligen nämndes identitet ibland bara i förbifarten, men den är en självklar bakgrund i en stor majoritet av alla uttalanden. Det tyder på att Huntington hade rätt i att betona identitetens betydelse för intracivilisatoriska konflikter (även om den borde kontrolleras genom en jämförelse med reaktioner på en inomcivilisatorisk konflikt).

Religionen verkar däremot inte spela en så stor roll som Huntington hävdade. I EU:s uttalanden nämndes den över huvud taget inte, och bara i 16% av de ryska. Det innebär inte att religionen är irrelevant, bara att den i hög grad är utesluten ur den politiska diskursen. En rimlig orsak är sekularitet, att den religiösa identiteten inte anses ha med politiken att göra.

5.2 "THE WEST AND THE REST"

Inledningsvis kan noteras att typerna av argument som används tydligt varierar mellan EU och Ryssland. Även om identitetsmarkörer av olika typer förekom frekvent hos båda, visar sig de specifikt europeiska vara mycket vanligare i EU:s uttalanden (de förekommer i 88% av dem jämfört med 11% av Rysslands), och vice versa: specifikt ryska identitetsmarkörer förekommer i 84% av de ryska men endast 30% av EU:s.

Noterbart är att EU oftare "lånar" begrepp som enligt teorin är typiskt ryska, än tvärt om. En rimlig orsak framträder om man studerar vilka markörer det faktiskt gäller. De klart vanligaste av E-typ var E2, som är de som förknippas med normspridande, medan de absolut vanligaste av R-typ var R1, d.v.s. suveränitet och legitimitet. Det är ett tydligt bevis för att Huntington hade rätt i sin teori om "the West and the rest", att den västerländska civilisationens universalistiska anspråk och därav följande normspridningsiver skapar en motreaktion från övriga civilisationer,¹¹³ som här tar sig uttryck i Rysslands betoning av suveränitet. Kanske är orsaken till att EU "lånar" argument om Ukrainas suveränitet just att unionen är väl medveten om kritiken som försöken till normspridande kan väcka utanför den västerländska civilisationen, och betonar därför Ukrainas rätt att fatta sina egna beslut (som landet ju har).

De argumentativa skillnader som framträder mellan EU och Ryssland antyder även att Huntington kan ha haft rätt i sin teori om polarisering, d.v.s. att skillnaderna mellan

¹¹³ Huntington, 1996, sid 183-185.

civilisationer ökar medan skillnaderna inom dem minskar.¹¹⁴ För att påvisa ett sådant samband skulle studien givetvis ha behövt ha en tidsaspekt också, så att skillnaderna mellan EU:s och Rysslands identitetsmässiga argument hade kunnat jämföras över tid. Men empirin i denna uppsats antyder i alla fall att en sådan studie vore värd att genomföra.

5.3 IDEALISM OCH PRAGMATISM

I kontrast till normspridningen, som ju i hög grad drivs av en sorts idealism (även om den givetvis kan böttna i strategiska ställningstaganden också), står även pragmatismen.

Pragmatiska argument, framför allt gällande ekonomiska intressen, används av både EU och Ryssland. I EU:s uttalanden är det dock ofta väldigt diskret, i stil med följande: ”[Janukovitj’s val att inte skriva under associationsavtalet] är en förlust inte bara för EU, utan också, tror vi, för det ukrainska folket”.¹¹⁵ (Min översättning.) Ryska uttalanden där Rysslands ekonomiska intressen nämns går ofta in på djupet av vad olika ryska sektorer har att vinna och förlora på olika utfall i Ukraina. Vid ett tillfälle nämner Rysslands utrikesminister Sergei Lavrov till och med uttryckligen att ett visst ställningstagande är pragmatiskt.¹¹⁶

EU:s nämner visserligen aldrig explicit normspridning – vilket kan ha samma förklaring som att uttalandena ofta nämner suveränitet (se avsnitt 5.2) – men västerländska värderingar nämns i alla EU:s uttalanden utom fyra. Mindre än vart tionde uttalande innehåller pragmatiska argument. Det visar på en tydlig idealism som står i kontrast till den ryska pragmatismen. Macfarlane tolkade denna kontrast som en av orsakerna till spänningarna mellan entiteterna,¹¹⁷ vilket är väldigt rimligt med tanke på kopplingarna mellan motsatsparen idealism/pragmatism och normspridning/suveränitet.

Den ryska pragmatismen står dock inte i kontrast till betoningen av gemensam identitet med Ukraina. De allmänna identitetsbegreppen återkommer rätt ofta hos både EU och Ryssland, men en intressant skillnad är att uttalanden om broderskap och solidaritet är i tydlig majoritet bland A1-identitetskoncepten hos EU. Ryssland nämner däremot gemensam kultur och gemensam historia lika ofta, exempelvis att Ryssland och Ukraina under en rejäl del av 90-talet ingick i samma land (även om man elegant undviker faktum att Ukraina inte ingick i detta land frivilligt). Anspelningar på gemensam kultur och historia är tydligare identitetsmarkörer än att bara hävda bildligt brödraskap eller solidaritet med Ukraina, eftersom de helt enkelt är mer konkreta.

¹¹⁴ Huntington, 1996, sid 272-273.

¹¹⁵ EEAS: "Association agreements with Eastern Partners: Opening new doors to...", 2013-11-28.

¹¹⁶ Rysslands utrikesministerium: "Answers to questions from the mass media by the...", 2013-12-18.

¹¹⁷ Macfarlane, 2006, sid 54.

Man kan nästan säga att det är hos EU som argument grundade i gemensam identitet med Ukraina och det ukrainska folket får stå tillbaka för normspridning, medan Ryssland blandar identitetsgrundade och pragmatiska argument. Det kan härledas till Morozovas teori att Ryssland betonar identitet för att kompensera för den övergång från ideologi till strategiska intressen som skedde då Sovjetunionen upplöstes.¹¹⁸ Möjligtvis är det ryska utrikesministeriet så noggrant med att påminna om delad kultur och historia just av rädsla för att inflytandesfären ska krympa.¹¹⁹ Även om Ryssland lägger sådan vikt vid Ukrainas suveränitet och regeringens legitimitet, kvarstår nämligen faktum att Rysslands egna ekonomiska intressen i regionen spelar in. Det ryska utrikesministeriet uttrycker sig som om EU var den enda sidan som satte press på Ukraina, men i själva verket var båda sidorna väldigt tydliga med vilka fördelar som EaP respektive EaEU bjöd på.

5.4 ÖVRIGA IAKTTAGELSER

Rysslands utrikesminister Sergei Lavrov nämner faktiskt Civilisationernas kamp i en artikel publicerad i tidningen Kommersant och återgiven på utrikesministeriets hemsida:

If we look at the history of the development of independent Ukraine, it becomes evident that any attempts to define the vector of orientation of the external ties of the country to the West or to the East have always failed. The activities of the President Viktor Yushchenko's team evidently confirm this thought. In fact, the very "texture" of Ukrainian society does not allow it to clearly "swing" to one or the other side. Samuel P. Huntington wrote about this in his Clash of Civilizations twenty years ago warning that any aspirations to make this issue clearer would be the breaking factor of the internal ties in the Ukrainian state with potential severe consequences for the country.¹²⁰

Påståendet att Ukraina som samhälle enligt Huntington inte kan välja sida är väldigt förenklat, men det är inte konstigt att Lavrov refererar till Huntington. Han presenterade nämligen tre olika scenarier för Ukrainas utveckling, där det absolut mest troliga enligt honom var att Ukraina fortsätter att vara ett självständigt land men med kluven befolkning – i nära samarbete med Ryssland. Han gick så långt som till att hävda att bandet mellan Ryssland och Ukraina är för den ortodoxa civilisationen vad bandet mellan Frankrike och Tyskland är för västra Europa.¹²¹

Ett av de andra scenarierna som Huntington presenterade är dock väldigt intressant: att Ukraina skulle delas upp i två delar varav den östra smälter samman med Ryssland och den

¹¹⁸ Morozova, 2009, sid 670.

¹¹⁹ Erickson, 1999, sid 257-258 och Evans, 2008, sid 905.

¹²⁰ Rysslands utrikesministerium: "Article by the Russian Foreign Minister, Sergey Lavrov...", 2014-02-13.

¹²¹ Huntington, 1996, sid 168.

västra förblir självständig, något som dock skulle kräva starkt stöd från väst. Huntington bedömde att det endast vore möjligt ”om relationerna mellan väst och Ryssland försämras allvarligt och börjar likna dem under kalla kriget”.¹²² 1996 var en sådan situation tämligen otänkbar, men idag är förhållandet mellan väst och Ryssland markant sämre, och en liten del av Ukraina har i praktiken blivit en del av Ryssland.

Även om Huntington på vissa punkter var fel ute – som att Ryssland skulle slitas mellan ortodox och västerländsk identitet, när det snarare verkar ta avstånd från den senare – visar han sig ha rätt i mycket: både civilisationernas betydelse för framtida konflikter och mekanismerna bakom detta. Risken finns att Huntingtons alternativa scenario för Ukraina faktiskt blir aktuellt.

5.5 SLUTSATS

Skillnaderna mellan EU:s respektive Rysslands officiella reaktioner på Euromaidanrörelsen beror på skillnader i civilisatoriska identiteter mellan EU och Ryssland. EU:s västerländska civilisation präglas av en idealistisk, normspridande utrikespolitik medan Rysslands ortodoxa civilisation bedriver en utrikespolitik baserad på pragmatism och motstånd mot västerländskt normspridande.

¹²² Huntington, 1996, sid 167.

6. Referensförteckning

6.1 PRIMÄRKÄLLOR

- EEAS: "Association agreements with Eastern partners: Opening new doors to investment and trade", 2013-11-28. Hämtad från: http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-13-988_en.htm, hämtad, 2015-01-06.
- EEAS: "Council Conclusions on Ukraine", 2014-01-20. Hämtad från: http://consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/EN/foraff/140659.pdf, hämtad 2015-01-06.
- EEAS: "Council Conclusions on Ukraine", 2014-02-10. Hämtad från: http://consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/EN/foraff/140960.pdf, hämtad 2015-01-06.
- EEAS: "Eastern Partnership challenges on the road ahead", 2013-11-28. Hämtad från: http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-13-989_en.htm, hämtad 2015-01-06.
- EEAS: "EU-Ukraine: 'Only an Ukrainian plan can work'", 2014-02-13. Hämtad från: http://europa.eu/rapid/press-release_STATEMENT-14-6_en.htm, hämtad 2015-01-06.
- EEAS: "EU-Ukraine: Standing ready to help and support", 2013-12-10. Hämtad från: http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-13-1054_en.htm, hämtad 2015-01-06.
- EEAS: "EU response to events in Ukraine", 2014-02-26. Hämtad från: http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-14-162_en.htm, hämtad 2015-01-06.
- EEAS: "Joint statement by EU High Representative Catherine Ashton and Commissioner Stefan Füle on last night's events in Ukraine", 2013-11-30. Hämtad från: http://www.eas.europa.eu/statements/docs/2013/131130_02_en.pdf, hämtad 2015-01-06.
- EEAS: "Local EU Statement on recent developments in Ukraine (27/01/2014)", 2014-01-27. Hämtad från: http://www.eas.europa.eu/delegations/ukraine/press_corner/all_news/news/2014/2014_01_27_2_en.htm, hämtad 2015-01-06.
- EEAS: "Phone call between President Barroso and President Yanukovich on the situation in Ukraine", 2014-01-19. Hämtad från: http://europa.eu/rapid/press-release_STATEMENT-14-14_en.htm, hämtad 2015-01-06.
- EEAS: "Remarks by EU High Representative/Vice President Catherine Ashton at the end of her visit to Ukraine", 2013-12-11. Hämtad från: http://www.eas.europa.eu/statements/docs/2013/131211_05_en.pdf, hämtad 2015-01-06.
- EEAS: "Remarks by EU High Representative Catherine Ashton at the end of her visit to Ukraine", 2014-02-25. Hämtad från: http://www.eas.europa.eu/statements/docs/2014/140225_01_en.pdf, hämtad 2015-01-06.
- EEAS: "Remarks by EU High Representative Catherine Ashton during her visit to Ukraine", 2014-01-29. Hämtad från: http://www.eas.europa.eu/statements/docs/2014/140129_01_en.pdf, hämtad 2015-01-06.
- EEAS: "Remarks by EU High Representative Catherine Ashton following the extraordinary Foreign Affairs Council on Ukraine", 2014-02-20. Hämtad från: http://www.eas.europa.eu/statements/docs/2014/140220_03_en.pdf, hämtad 2015-01-06.

EEAS: "Remarks by EU High Representative Catherine Ashton in reaction to the agreement signed between President of Ukraine Yanukovich and the opposition leaders", 2014-02-21. Hämtad från: http://www.eas.europa.eu/statements/docs/2014/140221_07_en.pdf, hämtad 2015-01-06.

EEAS: "Remarks by EU High Representative Catherine Ashton upon arrival at the Foreign Affairs Council", 2013-12-16. Hämtad från: http://www.eas.europa.eu/statements/docs/2013/161213_01_en.pdf, hämtad 2015-01-06.

EEAS: "Remarks by EU High Representative Catherine Ashton upon arrival to the extraordinary Foreign Affairs Council on Ukraine", 2014-02-20. Hämtad från: http://www.eas.europa.eu/statements/docs/2014/140220_02_en.pdf, hämtad 2015-01-06.

EEAS: "Remarks by EU High Representative Catherine Ashton upon arrival for the second day of the Eastern Partnership Summit, Vilnius, 29 november 2013", 2013-11-29. Hämtad från: http://www.eas.europa.eu/statements/docs/2013/131129_01_en.pdf, hämtad 2015-01-06.

EEAS: "Results of a phone conversation between President Barroso and President Yanukovich of Ukraine", 2013-12-08. Hämtad från: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-1113_en.htm, hämtad 2015-01-06.

EEAS: "Results of a phone conversation between the President of Ukraine Viktor Yanukovich and the President of the European Commission José Manuel Barroso", 2013-12-02. Hämtad från: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-1196_en.htm, hämtad 2015-01-06.

EEAS: "Statement by EU High Representative Catherine Ashton following the Foreign Affairs Council", 2014-02-10. Hämtad från: http://www.eas.europa.eu/statements/docs/2014/140210_04_en.pdf, hämtad 2015-01-06.

EEAS: "Statement by EU High Representative Catherine Ashton on developments in the Ukrainian Parliament", 2014-01-17. Hämtad från: http://www.eas.europa.eu/statements/docs/2014/140117_01_en.pdf, hämtad 2015-01-06.

EEAS: "Statement by EU High Representative Catherine Ashton on the case of Dmytro Bulatov", 2014-01-31. Hämtad från: http://www.eas.europa.eu/statements/docs/2014/140131_en_02.pdf, hämtad 2015-01-06.

EEAS: "Statement by EU High Representative Catherine Ashton on the latest developments in Ukraine", 2014-02-22. Hämtad från: http://www.eas.europa.eu/statements/docs/2014/140222_01_en.pdf, hämtad 2015-01-06.

EEAS: "Statement by EU High Representative Catherine Ashton on Ukraine", 2013-11-21. Hämtad från: http://www.eas.europa.eu/statements/docs/2013/131121_04_en.pdf, hämtad 2015-01-06.

EEAS: "Statement by EU High Representative Catherine Ashton on violence and reported deaths of protesters in Kyiv", 2014-01-22. Hämtad från: http://www.eas.europa.eu/statements/docs/2014/140122_01_en.pdf, hämtad 2015-01-06.

EEAS: "Statement by President Barroso following the EU-Russia summit", 2014-01-28. Hämtad från: http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-14-66_en.htm, hämtad 2015-01-06.

EEAS: "Statement by President Barroso on the current situation in Ukraine", 2013-12-09. Hämtad från: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-1116_en.htm, hämtad 2015-01-06.

- EEAS: "Statement by President Barroso on Ukraine", 2014-02-19. Hämtad från:
http://europa.eu/rapid/press-release_STATEMENT-14-13_en.htm, hämtad 2015-01-06.
- EEAS: "Statement by the Delegation of the European Union to Ukraine (25/12/2013)", 2013-12-25. Hämtad från:
http://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/press_corner/all_news/news/2013/2013_12_25_en.htm, hämtad 2015-01-06.
- EEAS: "Statement by the Spokesperson of EU High Representative Catherine Ashton on the deterioration of the situation in Ukraine", 2014-02-19. Hämtad från:
http://www.eeas.europa.eu/statements/docs/2014/140219_02_en.pdf, hämtad 2015-01-06.
- EEAS: "Statement of the President of the European Commission, José Manuel Barroso, on recent events in Ukraine, 2014-01-22. Hämtad från: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-14-49_en.htm, hämtad 2015-01-06.
- EEAS: "Time to get stronger in our commitment to EaP and reforms in Ukraine", 2013-12-10. Hämtad från: http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-13-1055_en.htm, hämtad 2015-01-06.
- Rysslands utrikesministerium: "Answer by the Russian Foreign Minister, Sergey Lavrov, to the question about the situation in Ukraine, during the joint press conference summarizing the results of the third session of the Russia-CCASG strategic dialogue at ministerial level, Kuwait City, 19 February 2014", 2014-02-19. Hämtad från:
http://www.mid.ru/bdomp/brp_4.nsf/e78a48070f128a7b43256999005bcbb3/93dc9cca5e49f2b844257c8600485572!OpenDocument, hämtad 2015-01-07.
- Rysslands utrikesministerium: "Answer by the Russian Foreign Minister, Sergey Lavrov, to the question from the mass media about the situation in Ukraine, during the press conference summarising the results of the negotiations with the Iraqi Foreign Minister, Hoshyar Zebari, Baghdad, 20 February 2014", 2014-02-20. Hämtad från:
http://www.mid.ru/bdomp/brp_4.nsf/e78a48070f128a7b43256999005bcbb3/9a57c89aa391da6444257c8900547b4b!OpenDocument, hämtad 2015-01-07.
- Rysslands utrikesministerium: "Answers to questions from the mass media by the Russian Foreign Minister Sergey Lavrov summarizing the results of his participation in the OSCE FMC session, Kiev, 5 December", 2013-12-05. Hämtad från:
http://www.mid.ru/bdomp/brp_4.nsf/e78a48070f128a7b43256999005bcbb3/612567c8eccfdcd844257c3c00624f4a!OpenDocument, hämtad 2015-01-07.
- Rysslands utrikesministerium: "Answers to questions from the mass media by the Russian Foreign Minister Sergey Lavrov summarizing the results of the government hour in the Council of Federation of the Federal Assembly of the Russian Federation, Moscow, 18 December 2013", 2013-12-18. Hämtad från:
http://www.mid.ru/bdomp/brp_4.nsf/e78a48070f128a7b43256999005bcbb3/e76ed47a98f2851644257c480034ffdc!OpenDocument, hämtad 2015-01-07.
- Rysslands utrikesministerium: "Article by the Russian Foreign Minister, Sergey Lavrov, 'Russia-EU: Time to Decide' published in the Kommersant newspaper of 13 February 2014", 2014-02-13. Hämtad från:
http://www.mid.ru/bdomp/brp_4.nsf/e78a48070f128a7b43256999005bcbb3/54255ba2d3c5628c44257c7f00323a39!OpenDocument, hämtad 2015-01-07.
- Rysslands utrikesministerium: "Comment by the Information and Press Department of the Russian Ministry of Foreign Affairs, regarding the European Union's statement about Ukraine on the 25 November 2013", 2013-11-26. Hämtad från:

- http://www.mid.ru/bdomp/brp_4.nsf/e78a48070f128a7b43256999005bcbb3/4ab87f04a8a652d744257c31005d31e8!OpenDocument, hämtad 2015-01-07.
- Rysslands utrikesministerium: ”Comment by the Information and Press Department of the Russian Ministry of Foreign Affairs regarding the situation in Ukraine”, 2014-02-26.
Hämtad från:
http://www.mid.ru/bdomp/brp_4.nsf/e78a48070f128a7b43256999005bcbb3/31446d90f9a7537c44257c90002f9834!OpenDocument, hämtad 2015-01-07.
- Rysslands utrikesministerium: ”Interview by the Russian Foreign Minister Sergey Lavrov to Interfax news agency, 21 December 2013”, 2013-12-21. Hämtad från:
http://www.mid.ru/bdomp/brp_4.nsf/e78a48070f128a7b43256999005bcbb3/3c263964184aa8e744257c4e005a647f!OpenDocument, hämtad 2015-01-07.
- Rysslands utrikesministerium: ”Interview by the Russian Foreign Minister Sergey Lavrov to RIA Novosti news agency, Moscow, 20 December 2013”, 2013-12-20. Hämtad från:
http://www.mid.ru/bdomp/brp_4.nsf/e78a48070f128a7b43256999005bcbb3/b507ffc4347e4fdc44257c4e0059d4fc!OpenDocument, hämtad 2015-01-07.
- Rysslands utrikesministerium: ”Interview by the Russian Foreign Minister Sergey Lavrov to Russia-24 TV-channel, 14 December 2013”, 2013-12-14. Hämtad från:
http://www.mid.ru/bdomp/brp_4.nsf/e78a48070f128a7b43256999005bcbb3/e71b24fb4fd0f31344257c4900488247!OpenDocument, hämtad 2015-01-07.
- Rysslands utrikesministerium: ”Interview by the Russian Foreign Minister Sergey Lavrov to Russia today TV-channel, Moscow, 24 December 2013”, 2013-12-24. Hämtad från:
http://www.mid.ru/bdomp/brp_4.nsf/e78a48070f128a7b43256999005bcbb3/e76e9d275ed12cbf44257c5b001df024!OpenDocument, hämtad 2015-01-07.
- Rysslands utrikesministerium: ”Main foreign policy events of 2013”, 2013-12-26. Hämtad från:
http://www.mid.ru/bdomp/brp_4.nsf/e78a48070f128a7b43256999005bcbb3/2ac5d35e0b29e8b944257c5b001ee309!OpenDocument, hämtad 2015-01-07.
- Rysslands utrikesministerium: ”Speech by the Russian Foreign Minister, Sergey Lavrov, at the 50th Munich Security Conference, Munich, 1 February 2014”, 2014-02-01. Hämtad från:
http://www.mid.ru/bdomp/brp_4.nsf/e78a48070f128a7b43256999005bcbb3/90c4d89f4bf2b54344257c76002ace67!OpenDocument, hämtad 2015-01-07.
- Rysslands utrikesministerium: ”Speech by the Russian Foreign Minister Sergey Lavrov and his answers to questions from the mass media during the press conference summarising the results of the activities of Russian diplomacy, Moscow, 21 January 2014”, 2014-01-21.
Hämtad från:
http://www.mid.ru/bdomp/brp_4.nsf/e78a48070f128a7b43256999005bcbb3/9eccd0c0f39435f344257c6a003247b2!OpenDocument, hämtad 2015-01-07.
- Rysslands utrikesministerium: ”Speech by the Russian Foreign Minister Sergey Lavrov and his answers to questions from the mass media summarizing the results of the brunch with foreign ministers from EU member-states and the High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy for the European Union/Vice-President of the European Commission Catherine Ashton, Brussels, 16 December 2013”, 2013-12-17.
Hämtad från:
http://www.mid.ru/bdomp/brp_4.nsf/e78a48070f128a7b43256999005bcbb3/4b0d0ac83fcf43c544257c4a00465524!OpenDocument, hämtad 2015-01-07.

Rysslands utrikesministerium: "Speech by the Russian Foreign Minister Sergey Lavrov within the framework of the government hour in the Council of Federation of the Federal Assembly of the Russian Federation, Moscow, 18 December 2013", 2013-12-18. Hämtad från:

http://www.mid.ru/bdomp/brp_4.nsf/e78a48070f128a7b43256999005bcbb3/b65ae0934f9e300d44257c4a00340635!OpenDocument, hämtad 2015-01-07.

Rysslands utrikesministerium: "Statement by the Russian Ministry of Foreign Affairs regarding the events in Ukraine", 2014-02-28. Hämtad från:

http://www.mid.ru/bdomp/brp_4.nsf/e78a48070f128a7b43256999005bcbb3/737f3c13f9ff684644257c8d0048adde!OpenDocument, hämtad 2015-01-07.

Rysslands utrikesministerium: "Statement by the Russian Ministry of Foreign Affairs regarding the events in Ukraine", 2014-02-24. Hämtad från:

http://www.mid.ru/bdomp/brp_4.nsf/e78a48070f128a7b43256999005bcbb3/86ddb7af9cd146c844257c8a003c57d2!OpenDocument, hämtad 2015-01-07.

Rysslands utrikesministerium: "Statement by the Russian Ministry of Foreign Affairs regarding the situation in Ukraine", 2014-02-19. Hämtad från:

http://www.mid.ru/bdomp/brp_4.nsf/e78a48070f128a7b43256999005bcbb3/8ead70e53ff8cb8c44257c860028d7ed!OpenDocument, hämtad 2015-01-07.

6.2 SEKUNDÄRKÄLLOR

Aronsson, Anton, 2014: "Civilisationernas kamp och dess relevans idag", FriVärld/Stockholm Free World Forum. (Rapport)

Bassin, Mark, 2007: "Civilisations and Their Discontents: Political Geography and Geopolitics in the Huntington Thesis" i *Geopolitics*, vol 12, nr 3, hösten 2007. Sid 351-374.

Bergström, Göran & Boréus, Kristina, 2012: "Samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys" i Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.): *Textens mening och makt. Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur. Sid 13-48.

Boréus, Kristina & Bergström, Göran, 2012: "Innehållsanalys" i Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.): *Textens mening och makt. Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur. Sid 49-90.

Brewer, Marilyn, 1999: "The Psychology of Prejudice: Ingroup Love or Outgroup Hate?" i *Journal of Social Issues*, vol 55, nr 3, hösten 1999. Sid 429-444.

Cox, Kevin, 2002: *Political Geography. Territory, State, and Society*. London & Malden, MA: Blackwell Publishers.

Diuk, Nadia, 2014: "Euromaidan: Ukraine's Self-organizing Revolution" i *World Affairs*, vol 176, nr 4, mars/april 2014. Sid 9-16.

Dulić, Tomislav, 2011: "Peace Research and Source Criticism" i Höglund, Kristine & Öberg, Magnus (red.): *Understanding Peace Research. Methods and Challenges*. London & New York: Routledge. Sid 35-46.

- Dunne, Tim & Schmidt, Brian**, 2011: "Realism" i Baylis, Smith & Owens (red.): *The Globalization of World Politics. An Introduction to International Relations*. Oxford & New York: Oxford University Press. Sid 84-99.
- EEAS**: "Eastern Partnership". Hämtad från: http://eeas.europa.eu/eastern/index_en.htm, hämtad 2014-12-28.
- Erickson, John**, 1999: "'Russia Will Not be Trifled With': Geopolitical Facts and Fantasies" i *Journal of Strategic Studies*, vol 110, nr 2-3, juni 1999. Sid 242-268.
- Evans, Alfred**, 2008: "Putin's Legacy and Russia's Identity" i *Europe-Asia Studies*, vol 60, nr 6, augusti 2008. Sid 899-912.
- Gray, Colin & Sloan, Geoffrey**, 1999: "Introduction" i Gray & Sloan (red.): *Geopolitics, Geography and Strategy*. Portland, OR: Frank Cass Publishers. Sid 1-11.
- Haukkala, Hirsi**, 2007: "A Normative Power or a Normative Hegemon? The EU and its European Neighbourhood Policy", text inför EUSA 10th Biennial Conference, Montreal, Canada, 17-19 maj 2007.
- Hooson, David**, 1994: "Introduction" i Hooson (red.): *Geography and National Identity*. Oxford & Cambridge, MA: Blackwell Publishers. Sid 1-11.
- Huntington, Samuel**, 1996: *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*. London & Sydney: Simon & Shuster.
- Macfarlane, Neil**, 2006: "The 'R' in BRICs: Is Russia an Emerging Power?" i *International Affairs*, vol 82, nr 1, januari 2006. Sid 41-57.
- Mackinder, Halford**, 1904: "The Geographical Pivot of History" i Ó Tuathail, Dalby & Routledge (red.), 1998: *The Geopolitics Reader*. London & New York: Routledge. Sid 27-31.
- Manners, Ian**, 2002: "Normative Power Europe: A Contradiction in Terms?" i *Journal of Common Market Studies*, vol 40, nr 2, juni 2002. Sid 235-258.
- Missiroli, Antonio**, 2003: "EU Enlargement and CFSP/ESDP" i *Journal of European Integration*, vol 25, nr 1, mars 2003. Sid 1-16.
- Morozova, Natalia**, 2009: "Geopolitics, Eurasianism and Russian Foreign Policy under Putin" i *Geopolitics*, vol 14, nr 4, vinter 2009. Sid 667-686.
- Ó Tuathail, Gearóid**, 1996: *Critical Geopolitics*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Saryusz-Wolski, Jacek**, 2014: "Euromaidan: Time to Draw Conclusions" i *European View*, vol 13, nr 1, juni 2014. Sid 11-20.
- Sheehan, Michael**, 2005: *International Security: An Analytical Survey*. London & Boulder, CO: Lynne Rienner Publishers.
- Stebelsky, Ihor**, 1994: "National Identity of Ukraine" i Hooson (red.): *Geography and National Identity*. Oxford & Cambridge, MA: Blackwell Publishers. Sid 233-248.
- Sundberg, Ralph & Harbom, Lotta**, 2011: "Systematic Data Collection. Experiences from the Uppsala Conflict Data Program" i Höglund, Kristine & Öberg, Magnus (red.): *Understanding Peace Research. Methods and Challenges*. London & New York: Routledge. Sid 91-113.

- Tusicsny, Andrej**, 2004: "Civilizational Conflicts: More Frequent, Longer, and Bloodier?" i *Journal of Peace Research*, vol 41, nr 4, juli 2004. Sid 485-498.
- van Vooren, Bart**, 2011: "The European Union as an International Actor and Progressive Experimentation in its Neighbourhood" i Koutrakos, Panos (red.): *European Foreign Policy. Legal and Political Perspectives*. Cheltenham, UK & Northampton, MA: Edward Elgar Publishing. Sid 147-171.
- White, Stephen & Feklyunina, Valentina**, 2014: *Identities and Foreign Policies in Russia, Ukraine and Belarus. The Other Europes*, Palgrave Macmillan.